

Sosyal Belediyecilik ve Sorunları

Mustafa ÇÖPOĞLU¹

Özet

Sosyal devlet pratikleri sadece merkezi yönetimlerin üstesinden gelebileceği ve başarabileceği türden uygulamalar değildir. Sosyal devletin yereldeki izdüşümü sosyal belediyeciliktir. Bu çalışmada sosyal belediyeciliğin gelişim süreci, hukuki altyapısı, işlev ve örnekleri, sosyal belediyeciliğe yöneltilen eleştiriler ve sosyal belediyeciliğin temel sorunları incelenmektedir. Sosyal belediyecilik kimileri tarafından sistem olarak toptancı bir biçimde, kimileri tarafından ise kötü uygulama örnekleri nedeniyle eleştirilmektedir. Türkiye’de 1990’lı yıllarda geniş biçimde uygulanmaya başlayan sosyal belediyeciliğin pek çok sorunu bulunmaktadır. Bu sorunlar sosyal belediyeciliğe özgü olduğu kadar belediyelerin genel sorunlarından da kaynaklanmaktadır. Sosyal belediyeciliğin sorunları, kaynak sorunundan, nitelikli personel sorununa, koordinasyon sorunundan sürdürülebilirlik sorununa kadar geniş bir yelpaze çizmektedir. Toplumdaki yoksul ve yoksun kesimlerin can simidi olarak görülen sosyal belediyeciliğin sorunlarının çözülüp, hizmetlerin geliştirilip, uygulamalara etkin bir şekilde devam edilmesi, sosyal devlet ve sosyal belediyeciliğin bir gereği olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Sosyal Belediyecilik, Sosyal Belediyeciliğin Sorunları

Social Municipality and Its Problems

Abstract

Social state practices are not the implementations that only central administrations can manage and accomplish. Social municipality is the local version of social state. In this study, the development of social municipality, legal structure, functions and samples, critics on social municipality and basic problems of social municipality are analyzed. Some individuals criticize social municipality as a whole system while some criticize it due to poorly-managed implementations. There are a number of problems of social municipality started to be implemented commonly in Turkey in 1990. These problems are originated from general municipality problems as much as social municipality-oriented issues. The problems of social municipality occur in wide range; source problem, qualified personnel problem, coordination and sustainability problem etc. It’s a necessity of social state and social municipality, regarded as a life-saver, to solve the problems, develop the services and continue the effective implementations of social municipality.

Keywords: Social State, Municipality, Social Municipality, Problems of Social Municipality.

¹ Ordu Büyükşehir Belediyesi, Ordu-TÜRKİYE
E-posta: mcopoglu@gmail.com

Giriş

Kendi kendine yetemeyen ve/veya geçinemeyen insanların varlığına toplumsal hayatın her döneminde rastlamak mümkündür. Günümüzde de bu durum geçerliliğini korumakta ve hatta artarak devam etmektedir. Dünyada işsizlik artarken, nüfus yaşlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün Dünya Engellilik Raporu (2011)'nda 2011'de dünya nüfusunun %15'ini engellilerin oluşturduğu tahmin edilmektedir. Yine gün geçtikçe kadın ve çocukların korunma ihtiyacı daha da artmaktadır.

İnsanların memnuniyet düzeylerine negatif yönde etkisi olan bu olgular, ülkelerin sosyo-ekonomik sistemleri ile ilgili olmakla birlikte, kişisel nedenlerden de kaynaklanmaktadır.

Eskiden beri geleneksel aile-akraba dayanışması ve sivil toplum örgütleri marifetiyle çözüme kavuşturulan toplumsal sorunlara devlet de dâhil olmuştur. Devletin sosyo-ekonomik sorunlara bireysel veya toplumsal çözüm isteği, sosyal devlet ve refah devleti kavramlarını ve uygulamalarını gündeme getirmiştir.

Sosyal devlet uygulamaları kapsamında korunmaya ve desteklenmeye ihtiyaç duyanların sayıca fazlalığı, ülkelerin ekonomik şartları, merkezi yönetiminin yerine getirdiği hizmetlerin görece yetersizliği ve yerel gerçeklerden uzak olması gibi sebepler bu hizmetlerin merkezi yönetim kadar yerel yönetimler tarafından da yerine getirilmesini gerekli kılmıştır.

Yerel yönetimler kamu hizmetlerini vatandaşa en hızlı ve en etkin bir şekilde ulaştırılabilen devlet birimleridir. Ülkemizde köyler, il özel idareleri ve belediyeler olmak üzere üç çeşit yerel yönetim birimi olmakla birlikte, esas olarak yerel yönetim denilince akla belediyeler gelmektedir.

Dünya bir taraftan küreselleşirken, diğer taraftan yerelleşmektedir (Çukurçayır, 2009: 21-22). Bu yüzden dünya en küçük yerel yönetim birimi olan köye benzetilmektedir. Dünya ölçeğindeki bu küreselleşme ve yerelleşme, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını arttırmaktadır. Daha önce merkezi yönetimlerin elinde bulunan pek çok görev yerel yönetimlere devredilmektedir.

Belediyecilik tarihine ve günümüz uygulamalarına baktığımızda belediyelerin tüm faaliyetlerinde bir sosyal nitelik görülmektedir. Aslında belediyelerin faaliyetlerini, teknik, idari, kültürel, sosyal gibi tasniflere tabi tutmak pek mümkün değildir. Pek çok faaliyet türü kompleks vaziyettedir. Belediye hizmetlerinden imarın, yolun, kaldırımın, içme suyunun ve daha

pek çok teknik hizmetin insana, insanın refahına ve sosyalleşmesine ve mutluluğuna hizmet etmediğini kim söyleyebilir. Ancak belediyelerin yaptığı bazı faaliyetler vardır ki; bunlar doğrudan sosyal devlet ve sosyal politika hedeflerine yöneliktir. Yerel yönetimlerin sosyal devlet ve sosyal politika uygulamaları sosyal belediyeçilik kavramı ile ifade edilmektedir.

Son dönemde özelleştirme, şirketleşme ve hizmet alımlarıyla bir taraftan işletmeci belediyeçilik (Elma, 2007: 168-172) diyebileceğimiz biçimde belediyeler birer müteşebbis gibi faaliyet gösterirken, diğer yandan sosyal belediyeçilik pratikleri de ihmal edilmeden arttırılmaktadır.

Bu çalışmada belediyelerin sosyal politika alanlarına yönelik faaliyetleri konu edilecektir. Çalışmada önce yönetim anlayışındaki eğilimlere değinilip, sosyal devlet ve sosyal politika kavramları ele alınacaktır. Daha sonra yerel yönetim, belediye ve sosyal devletin yerel uygulamaları olan sosyal belediyeçilik izah edilecek, sosyal belediyeçiliğin ulusal ve uluslararası çerçevesi/standartları değerlendirilecektir. Son olarak, belediyelerin sahip oldukları kaynaklar ölçüsünde yerine getirdikleri sosyal belediyeçilik çeşitleri değerlendirilecek, bu kapsamdaki sorunlar ele alınacak ve nihayet sosyal belediyeçiliğin geleceği tartışılacaktır.

Yönetim Anlayışında Değişimler

Günümüz yönetim anlayışı eski yönetim anlayışı ile karşılaştırıldığında bariz farklar ortaya çıkmaktadır. Klasik yönetim anlayışının devlet odaklı, yönetim katmanları arasında hiyerarşik, buyurma –itaat etme ilişkili, merkeziyetçi, bizzat kendi yapan, tek tipçi, gizlilik eğilimli, tepeden inme ve şekilci özellikleri; yerini toplum odaklı, paydaşlar arası gönüllülük esasına dayalı, demokratik katılımcı, yerinden yönetimci, paydaşları yapabilir kılan, farklılıklara duyarlı, saydam, vatandaşın tercih ve önceliklerine duyarlı, çok yönlü ve hesap verebilir özelliklere bırakmıştır. Bu yeni yönetim anlayışına yönetişim denilmektedir. Yönetişimin yerel bazdaki uygulamaları da yerel yönetişim kavramıyla ifade edilmektedir (Göymen, 2004: 3).

Yeni yönetim anlayışındaki en önemli vurgu yerindenlik (subsidiarity) üzerinedir. Yerindendik: kamu hizmetinin vatandaşa en yakın idari birim tarafından sunulmasıdır (Kaya ve Şentürk, 2007: 10). Yerelde vatandaşın sorunlarının en hızlı ve gerçekçi bir biçimde tespit edip, çözümünü de yine aynı hızla vatandaşa ulaştıran yerel yönetimlerin, yerindenlik ilkesinin en iyi uygulanacağı yönetim birimleri olduğunu ortaya koymuştur.

Dünya bir taraftan küreselleşirken, diğer taraftan yerelleşmektedir. Küreselleşme katı merkezîyetçi yapıları hedef alıp zayıflatırken, ademi merkezîyetçi yönetimleri teşvik etmekte ve güçlendirmektedir. Bunun bir sonucu olarak dünya küresel bir köye dönüşmektedir.

Küreselleşme ve yerelleşme ile yaşanan diğer bir süreç, rekabetin ulusal düzeyden kentsel düzeye inmesi ile sonuçlanmıştır (Ersöz, 2011: 84). Ulusal markaların yerini marka kentler almakta, sadece ülkeler değil ülkeleri ile birlikte şehirler de yarışmaktadır. Küresel dünyada devletlerarası ilişkiler ile birlikte uluslararası kentsel ilişkiler de kurulmaktadır. Son dönemde kent yönetimleri kentler arası ilişkileri ulusal sınırların dışına çıkarıp, iyi uygulama örneklerini paylaşır olmuşlardır.

Neo liberal ve kapitalist uygulamalar, varlıklı kesimler için yeni bir fırsat, yoksullar ve dar gelirli için handikap oluşturmakta, gelir dağılımını varlıklılar lehine yeniden dağıtmaya devam etmektedir. İktidarların toplumda oluşabilecek memnuniyetsizliklere ve sosyal patlamalara müdahale edebilmesi sosyal devlet uygulamaları ile mümkün olabilmektedir.

Toplumda yaşanan sosyal ve ekonomik sorunlara sadece merkezî yönetimler eliyle müdahale ederek sonuç olmak mümkün değildir. Sosyal devlet uygulamalarının başarı şansı merkezî yönetimle yerel yönetimlerin sıkı işbirliği ile mümkündür.

Kent yönetimleri temel kentsel hizmetlerin yanı sıra neoliberal politikaların gelir dağılımı dengesizliğini derinleştirici, yoksulluk ve işsizliği artırıcı etkileri ile de mücadele etmek zorunda kalmışlardır (Ersöz, 2011: 86-87).

Türkiye'nin de içinde bulunduğu Akdeniz ülkelerinde merkezî devletin refah uygulamaları önceden beri zayıf olmuştur. Bu boşluğu bu ülkelerde merkezî yönetimin dışındaki aktörler doldurmuştur. Bunun da başını belediyeler çekmiştir (Kesgin, 2012: 178).

Sosyal Devlet ve Sosyal Politika

Sosyal devlet, sosyo-ekonomik hayatı yönlendirerek güçsüzleri, fakirleri, yardıma ve bakıma muhtaç kişileri koruyan, bu hizmetleri götürebilmek için sosyal kurumlar tesis eden, koruyucu tedbirler vasıtasıyla toplum meselelerini olabildiği kadar önlemeye ve gidermeye çalışan, sosyal sorunların baskısı altında bulunan kişi ve grupları koruyan şefkatli ve himayeci devlet biçiminde tanımlanabilir (Negiz, 2011: 325).

Toplum hayatında tüm bireylerin aynı güç ve yeteneklere sahip olup, aynı performansı göstermesi beklenemez. Bazı bireyler bu yarışta açık ara önde giderken, bazıları ancak kendine yeterli olabilmekte bazıları ise geriden takip etmekte, hatta yarıştan tamamen kopabilmektedir. Farklı imkanlar, ekonomik ve sosyal durumlar içinde bulunan bu insanlar aynı toplumda yaşamakta ve aynı çevreyi paylaşmaktadır. Gücsüz ve zayıfları koruma ve kollama güdüsü öteden beri toplumlarda var olagelmıştır. Zayıfları koruma ve kollama bireysel olarak tüm fertlerin ve sivil toplum kuruluşlarının da yapabilecekleri bir uğraş olmakla birlikte bu konu esas olarak toplumların en örgütlü organı olarak devlete verilmiş bir ödevdir. Sosyal devlet veya refah devleti ile kastedilen işte devlete verilen bu görev ve sorumluluktur.

Liberal devletin zıddı olarak modern sosyal devlet, fertleri çalışma hayatında ve sosyal hayatta yalnız bırakmayan, sosyal (insani) gelişmeyi sürekli kılmak maksadıyla gerektiğinde ekonomik ve sosyal hayata müdahale eden devlettir (Seyyar, 2008: 31) .

Sosyal devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahalesi sosyal politikalar yoluyla olmaktadır. Devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahalesi bazen belli kesimler ve belli alanlarla sınırlı kalırken, bazen tüm sosyal kesimleri ve alanları kapsamaktadır. Sınıflar arası farkları ortadan kaldırmak için uygulanan önlemler dar anlamda sosyal politikayı, bütün sosyal gruplar ve sosyal alanlar ile ilgili olanlar da geniş manada sosyal politikayı (Seyyar, 2008: 33) oluşturmaktadır. Gerek merkezi yönetimlerin gerekse yerel yönetimlerin ihtiyaç sahibi ve desteklenmesi gereken kişi ve kesimlere verdiği sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarını dar anlamda sosyal politikalara örnek olarak verebiliriz. İhtiyaç sahibi olsun veya olmasın tüm toplum kesimlerinin refahını artırıcı ve geliştirici politikalar da geniş anlamda sosyal politika örnekleridir.

Merkezi yönetimlerin sosyal politika alanında düzenleme yapma yetkisi yerel yönetimlerde bulunmamaktadır. Yerel yönetimler merkezi yönetimlerin yaptığı düzenleme içerisinde misyonunu yerine getirmektedir. Merkezî sosyal politikalar, ülke genelinde makro politikalar (istihdam, malî yapı, sosyal güvenlik, eğitim vb.) ve bunların uygulanmasına dönük planlama ve koordinasyonlardan oluşmaktadır (Seyyar, 2008: 32). Unutulmamalıdır ki merkezi sosyal politikaların etkinliği ancak yerel yönetimlerin dolaylı /dolaysız desteği ile elde edilebilmektedir (Kaya, 2012: 157). Birbiriyle iletişimi iyi olmayan ve kavga eden merkezi yönetim-yerel yönetim ikilisinin takdir edilir sosyal politikalar uygulaması mümkün değildir.

Yerel sosyal politika uygulamaları yerel yönetimlerin imkan ve kabiliyetine göre çeşitlilik göstermekle birlikte sosyal politika alanları olarak: Öncelikle muhtaç sosyal grupların korunması, kentleşme politikaları, istihdam, klasik ve spesifik risklere karşı tedbirler, üretim ve adil gelir dağılımı politikaları, sağlık hizmetlerinin yerel uygulamaları, sürdürülebilir kalkınma ve çevre politikalarını sayabiliriz (Seyyar, 2008: 32).

Yerel Yönetim ve Belediyeler

Kavram olarak yerel yönetim, belirli bir coğrafi alanda yaşayan topluluk üyelerinin bir arada bulunmaları nedeniyle, bunların en çok ihtiyaç duydukları ortak hizmetleri sağlamak amacıyla kurulan ve bu hizmetleri sağlamak için örgütlenebilen, karar organları (yerel toplulukça seçilebilen), bazı durumlarda da yürütme organları yasalarla belirlenmiş görev ve yetkilere, özel gelir, bütçe ve personele sahip, merkezi yönetimle ilişkilerinde özerk olarak hareket edebilen kamu tüzel kişileri olarak tarif edilebilir (Uçaktürk vd., 2011: 4).

Türkiye’de il özel idaresi, köy ve belediye olmak üzere üç çeşit yerel yönetim birimi vardır. Ancak yerel yönetim söz konusu olunca akla belediyeler gelmektedir. 5393sayılı Belediye Kanununda, belediye; belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmıştır.

Bir yerel yönetim biçimi olan belediyeler merkezi yönetimlerin alternatifi değil, fakat tamamlayıcısı konumundadır. Yerel yönetimlerin organları temsili demokrasi ile fonksiyon icra etse de, seçilmiş organları belde halkının önceliklerine, sorunlarına ve taleplerine bütün ayrıntılarıyla, daha hızlı vakıf olma şansına sahiptir. Bu organlara seçilenler o beldede ikamet ettiği gibi büyük ölçüde çalışma hayatını da orada sürdürmektedirler. Yerel yönetimlerin en belirgin özelliği daha katılımcı olmalarıdır.

Yerel yönetimlerin başarılı biçimde görevlerini yerine getirmelerinde en önemli etken sivil toplum kuruluşları, şirketler ve diğer toplum kesimleri ile koalisyon içinde hareket etmeleridir (Göymen, 2004: 2-3).

Belediyeler merkezi yönetime göre daha dinamik ve girişimci bir yapıya sahiptir, karar alma süreçleri kısa ve hızlıdır.

Belediyelerin bu özellikleri kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli yürütülmesini mümkün kılmaktadır.

Mahalli nitelikteki görevlerin belediyelere devredilmesi merkezi yönetimin yükünü hafifletmekte, merkezi yönetimlerin giremediği, ulaşamadığı ve eksik bıraktığı hizmet alanlarında destekleyici, tamamlayıcı ve telafi edici işlev görmektedir.

Sosyal Yardım, Sosyal Hizmet ve Sosyal Belediyecilik

Toplumda bütün bireylerin eşit fırsatlara sahip olmadığı, gelir dağılımının eşit biçimde paylaşılmadığı ve herkesin varlıkta eşit olmadığı bir gerçektir.

Sosyal yardım, devletin, muhtaçlık esasına göre işletmekte olduğu, karşılıksızlık ilkesi üzerine kurulu, şartlı-şartsız ve de aynı-nakdi yardımlardır. Sosyal hizmet ise, toplumun dezavantajlı kesimlerine sosyal bir ortam hazırlamak amacıyla imkânlar ölçüsünde, onların onuruna yaraşır, çevreleri ile uyumlu bir hayat sürdürebilmeleri için sağlanan, aynı - nakdi yardımlar olarak tanımlanabilir (Negiz, 2011: 324).

Sosyal yardım ve sosyal hizmetler, önceden beri toplumlarda var olan kurumlardı. Bu kurumlara önceleri komşular, eş-dost, aileler-akrabalar ve sivil toplum kuruluşları hayat verirken, daha sonra bu görevler büyük ölçüde devletin asli görevleri içinde sayılmaya başlamıştır.

Sosyal devlet denilen yeni devlet anlayışı ile varlıklı ancak kimsesi olmayan yoksunlar ile yoksullar kaderine terk edilmemiştir. Sosyal devletin yeni misyonunu sadece merkezi yönetimin uygulamaları hayata geçirememektedir. Tabiatı itibariyle çoğu zaman sosyal devlet uygulamalarından istifade edecek kişilerin ihtiyaçları, merkezi yönetimden gelecek hizmetleri bekleyecek kadar zamana sahip değildir. Gerek ihtiyaçların hızlı ve gerçekçi tespiti gerekse ihtiyaç duyulan hizmetlerin zamanında sunumu, tam da yerel yönetimlerin yapabileceği işlerdir. İşte bu yüzden sosyal devlet uygulamaları merkezi yönetim kadar yerel yönetimlerin ilgi ve görev alanına girmektedir.

Belediyelerin faaliyetleri klasik imar, su, kanalizasyon, park gibi çalışmaların sınırlarını aşıp ekonomik ve sosyal alanlara kaymıştır. Belediyelerin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda yaptığı çalışmalar, sosyal belediyecilik kavramını gündeme getirmiştir (Göymen, 2004: 7). Yalçın Akdoğan'a göre sosyal belediyecilik; yerel idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının

yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mefhumunu güçlendirmeye yönelik olarak yerel idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir (Uçaktürk vd., 2011: 4).

Sosyal belediyeçilik sosyal devlet anlayışının mahalli idarelerce yerine getirilmesidir. Nasıl merkezi yönetimin yürüttüğü sosyal politikaların, biri varlıklı-yoksul tüm toplum kesimlerini kapsayan diğeri de yoksul ve yoksunları içeren, geniş anlamda sosyal politika ve dar anlamda politika biçiminde iki yüzü varsa, aynı sınıflamayı sosyal belediyeçilikte de yapmamız mümkündür. Buna göre dar anlamda sosyal belediyeçilik, sadece ihtiyaç sahibi, yoksul ve yoksun kesimlere yönelik yapılan sosyal yardım ve sosyal hizmetleri içerirken geniş anlamda sosyal belediyeçilik, yoksul varlıklı tüm kent halkına yönelik sosyal devlet faaliyetlerini kapsamaktadır (Çöpoğlu, 2011: 63).

Sosyal Belediyeçiliğin İşlevleri ve Örnekleri

Merkezi yönetim ile belediyelerin sosyal devlet uygulamaları aynı hedefe yönelik olsa da, ölçeği ve içeriği farklılık göstermektedir. Merkezi yönetimin uygulamaları düzenleyici, kural koyucu ve ülke çapında makro uygulamalar olarak ortaya çıkarken, sosyal belediyeçilik uygulamaları yerel ve pratik uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal belediyeçiliğin işlevleri; sosyal kontrol ve rehabilitasyon, sosyalleştirme, mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme, yardım etme, gözetme ve yatırımdır (Uçaktürk vd., 2011: 5).

Belediyeler bu işlevlere uygun olarak imkân ve kabiliyetlerine çeşitli sosyal belediyeçilik hizmetleri yerine getirmektedirler. Sosyal belediyeçilik bağlamında yapılan bazı hizmetleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak, öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak, yaşlılara huzurevleri tesis etmek,
- Sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, ön tanı merkezleri hizmete sokmak,
- Hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak,
- Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak,
- Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak,

- Fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak,
- Özürlüler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak,
- Beceri ve meslek edindirme kursları açmak,
- Park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak,
- Doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek,
- Tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak, gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak, toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek, gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak (Negiz, 2011: 326).

Sosyal Belediyeciliğin Hukuki Temelleri

Sosyal belediyeciliğin hukuki temellerini, uluslararası hukukta Avrupa Kentsel Şartı, ulusal hukukta ise 1982 Anayasası ile 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu oluşturmaktadır.

Avrupa Kentsel Şartı

Günümüzde kentte yaşayanların salt kentte yaşamalarından ötürü bazı haklarının olduğu kabul edilmektedir. Kısaca kentli hakları diyeceğimiz bu haklar; sağlıklı ve dengeli bir kentte yaşama hakkı, güvenlik hakkı, konut hakkı, kentsel kültürün korunması ve geliştirilmesi hakkı, kentsel hizmetlere katılım ve bilgilendirme hakkı ve ekonomik ve sürdürülebilir kalkınma hakkından oluşmaktadır (Önder, 2008: 63-68).

Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nce kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı, kentli haklarının tanınmasında en önemli belgedir.

Avrupa Konseyi, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'na 18 Mart 1992'de kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı, hükümetlerin değil yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır. Türkiye'de anlaşmayı imzalayan henüz bir belediye olmamıştır (Ökmen, 2008: 16).

Avrupa Kentsel Şartı'nda 13 ilke ve 20 maddelik haklar listesi bulunmaktadır.

Şart'ta yer alan ilkeler; ulaşım ve dolaşım, kentlerde çevre ve doğa, kentlerin fiziki yapıları, tarihi kentsel yapı mirası, konut, kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi, kentlerdeki özürsüz ve sosyo-ekonomik bakımdan engelliler, kentsel alanlarda spor ve boş zamanları değerlendirme, yerleşimlerde kültür, yerleşimlerde kültürlerarası kaynaşma, kentlerde sağlık, halkın katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması ve kentlerde ekonomik kalkınma başlıklarından oluşmaktadır (Önder, 2008: 63).

Avrupa Kentsel Şartı'nda yer alan 20 maddelik deklarasyonda yer alan haklar da, güvenlik, kirletilmemiş sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültür, kültürlerarası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, işlevlerin uyumu, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, belediyeler arası işbirliği, finansal yapı ve mekanizmalar ile eşitlikten oluşmaktadır (Önder, 2008: 63).

1982 Anayasası, Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunu

Sosyal belediyecilik esas itibarıyla, 1982 Anayasası'nın devletin temel nitelikleri arasında saydığı sosyal devlet ilkesinin yerelde uygulanmasıdır. 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde, devletin nitelikleri şu şekilde ifade edilmiştir: "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir."

1982 Anayasası'nda ifadesini bulan sosyal devlet ilkesinin yerine getirilmesinde esas olarak 2005 yılında yürürlüğe konulan Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunu, belediyeler çok önemli görevler yüklemiştir. Bu yasalar sosyal belediyecilik faaliyetlerini yerel yönetimlerin temel faaliyetlerinden biri haline getirmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde belediyelerin görev ve sorumlulukları aşağıdaki şekilde sayılmıştır.

Madde 14- Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

- a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yükseköğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanununun 75 inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel

idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.

- b) (...) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Belediyelerin birinci fıkranın (b) bendi uyarınca, sporu teşvik etmek için yapacakları nakdi yardım, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için binde on ikisini geçemez.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde belediyelerin görevleri sayılırken teknik ve sosyal olarak bir ayrıma gidilmemiştir. Maddenin b bendinde ağırlıklı olarak belediyenin sosyal nitelikli görevleri sıralansa da a bendinde

de pek çok sosyal görevden söz edilmiştir. Kısaca, maddenin a bendinde zorunlu, b bendinde isteğe bağlı /seçimlik görevler sayılmıştır, denilebilir.

Yasa koyucu sosyal belediyciliği tamamen isteğe bağlı bir belediye çalışması olarak görmemiş, bazı sosyal belediycilik hizmetleri zorunlu bazıları da isteğe bağlı olarak düzenlemiştir. Yasada sosyal yardım ve sosyal hizmet gibi dar anlamda sosyal belediycilik hizmetleri zorunlu görevler olarak düzenlenmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. maddesinde ilke olarak büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görevleri sayılırken, yerelde makro planlama ve harcama gerektiren görevler büyükşehir belediyelerine, diğerleri ise ilçe belediyelerine bırakılmıştır.

Türkiye'de sosyal devlet pratiği ile ilgili düzenlemeler şu prensip çerçevesinde yapılmıştır. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, işsizlik yardımları vs. gibi uzun vadeli ve büyük ölçekli politika gerektiren hizmetler merkezi yönetimin; yiyecek, giyecek, barınma vs. gibi kısa vadeli ve hızla giderilmesi gereken ihtiyaçlar yerel yönetimlerin sorumluluğuna verilmiştir.

Türkiye'de Belediyeçilik ve Sosyal Belediyeçilik

Türkiye'de sosyal belediyciliğin tarihi Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. II. Bayezit döneminde muhtesiplerin² yönettiği belediyeler ile ilgili nizamnamelerde pek çok sosyal belediycilik örneğine rastlamak mümkündür (Akgündüz, 2005: 45-46). Modern anlamda ilk belediye teşkilatı Fransız sistemi esas alınarak 1854 yılında kurulmuştur.

Cumhuriyet döneminde belediyelerle ilgili ilk kapsamlı düzenleme 1930 yılında 1580 sayılı Yasa ile yapılmış ve 2005 yılına kadar yaklaşık 75 yıl boyunca, belediyeler bu yasa çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüştür.

Cumhuriyetin ilk yıllarından II. Dünya Savaşı sonrasına kadar belediycilik hem sayı hem de faaliyetler bakımından pek fazla gelişme göstermemiştir. 1950'li yıllardan itibaren belediyelere ve il özel idarelerine verilmiş bazı görevler bakanlıklara devredilerek bir merkezileşme egemen olmuştur (Ersöz, 2011: 85).

Kaynak yetersizliği ve belediyelerin ilgisizliğinden dolayı 1580 sayılı Yasa ile verilmiş olan birçok sosyal ve kültürel içerikli görev zamanla bu

² Muhtesip; döneminde çarşı ve pazar esnafını din kurallarına göre denetleyen, Kadı tayin edilen her yere, belediye hizmetlerini yürütmeleri için atanan yöneticilere verilen isim.

kurumların görev alanları dışında kalmıştır (Uçaktürk vd., 2011: 6-7). Bu süreç 1990'lı yılların başına kadar devam etmiştir.

1990'lı yıllardan itibaren belediyelerin gelirlerinde geçmiş dönemlere göre önemli artışlar meydana gelmiştir. Yine bu dönemde Türkiye, birbiri ardına dramatik ekonomik krizler yaşamıştır. Krizlerle yoksullaşan kent halkının sosyal hizmet ve sosyal yardım içerikli sosyal politika önlemlerine merkezi hükümet ile birlikte belediyeler de katkıda bulunmuştur.

Yine 1990'lı yıllardan itibaren Refah Partili kadroların yerel yönetimlerde iktidara gelmesi ile belediyeçilikte ve sosyal belediyeçilikte yeni bir dönem başlamıştır. Özellikle İstanbul,

Ankara ve Konya'da 1580 sayılı Belediye Kanunu aynı ile yürürlükte olmasına rağmen bu günkü sosyal belediyeçilik pratiklerinin de ilk çekirdeğini oluşturan çalışmalar başlatılmıştır. Ramazan çadırları, sünnet şöenleri, toplu nikah törenleri, meslek edindirme kursları, aşevleri, öğrenci bursu, gıda, giyecek ve yakacak yardımları vs. bu dönemde başlayan sosyal belediyeçilik uygulamalarıdır (Ersöz, 2011: 85).

Sosyal Belediyeçiliğe Eleştiriler

Sosyal devlet uygulamalarının yereldeki göstergesi durumundaki sosyal belediyeçilik pratiklerine bazı kesimlerce muhalefet edilmektedir. Sosyal belediyeçiliğe getirilen eleştiriler sosyal devlet uygulamalarına toptan karşı çıkış veya uygulamalarındaki istismarlardan kaynaklanmaktadır. Gerek yerel yönetimlerce gerekse merkezi yönetimce yerine getirilen sosyal devlet pratikleri, yönetimin tercihleri ve öncelikleri ve vak'a bazında uygulamadaki kötü pratikler nedeniyle eleştirilmektedir.

Sosyal belediyeçiliğin bir tercih ve sınıfsal bir eğilim olarak değil tekrar seçilme kaygısı veya seçmen baskılarının dayatması ile olduğu ileri sürülmektedir. Bunu savunanlara göre sosyal belediyeçilik bir hak olarak ortaya çıkmaktan öte belediyelerin kendi tabanlarının taleplerine duyarlı olma, oy toplama vs. aracıdır (Kesgin, 2012: 170).

Belde sakinlerinin bazı temel sosyal yardımlar dışında bir hak olarak belediyelerden sosyal belediyeçilik beklentisi bulunmamaktadır. Sosyal belediyeçilik uygulamaları bir hak olarak görülmediği içindir ki yerine getirilmeyen veya eksik getirilen sosyal belediyeçilik faaliyetleri belde sakinlerince pek fazla sorgulanmamaktadır.

Sosyal belediyecilik faaliyetleri belde sakinlerinin önceliğinden öte, belediye yönetimlerinin ihtiyari olarak kendi tercih ve önceliklerine göre planlanmakta ve uygulanmaktadır.

Sosyal belediyecilik uygulamalarına getirilen eleştiri bu uygulamaların neo-liberal politikaların aksaklıklarını telafi edip, ömrünü uzattığı tezidir. Buna göre sosyal belediyecilik kapitalizmin bir alternatifi olmak yerine, bu sistemin ortaya çıkardığı tahribatı ve sistemin aksayan yönlerini onarmakta ve kapitalizmi sürdürülebilir kılmaktadır (Kesgin, 2012: 176).

Sosyal belediyecilik sağlık, eğitim, konut, istihdam ve sosyal yardım gibi sorunlara kalıcı ve toptan çözüm üretmemektedir. Sosyal belediyecilik yoksul kesimler için kentte tutunmanın, hayatta kalmanın ve geçinmenin yolu olabilmektedir. Sosyal belediyecilik ancak yoksul kesimlere kentte yaşam desteği sağlamaktadır (Kesgin, 2012: 179).

Sosyal belediyecilik klientalist (clientelism-müştericilik-patronaj)³ bir düzlemde yapılmaktadır ve klientalizme hizmet etmektedir (Kesgin, 2012: 176). Sosyal belediyecilikte, sosyal devleti hayırseverlik kabul edip, hayırsever belediye hizmetleri ile kamusal yükümlülükler zayıflatılmakta ve sosyal haklar ihlal edilmektedir. Bu uygulamalarla şükür veya minnet ile sonuçlanan sadaka sosyalizmi oluşmaktadır. Bu da bir çeşit borç ve minnet köleliği yani klientalizmdir (Hablemitoğlu, 2009: 106-107).

Sosyal belediyecilik yoluyla, yoksullara yapılan yardımlar bizzat belediye yada onun paralelinde oluşturulmuş vakıflar eliyle dağıtılmakta, modern kültür-sanat pratiklerine karşı yerel halkın geleneksel kültürel değerlerine hitap eden uygulamalar (iftar çadırları, sünnet törenleri vs.) geliştirilmektedir (Doğan, 2010: 4).

Yine düzenli, güvenceli işlerde çalışanların geçimi, sosyal belediyecilik uygulamalarına harcanan belediye kaynakları ile pahalılaştırılmakta, bunun yanında düşük gelirli grupların ve ihtiyaç sahiplerinin yararlandığı halk ekmek fiyatları ucuz tutulmakta ve bu grupların bir kısmına gıda ve yakacak yardımı yapılmaktadır (Doğan, 2010: 9).

Bir çeşit sosyal belediyecilik uygulaması olan kentsel dönüşüm projeleri; yoksulları, emekçileri ve marjinal grupları kentlerin dışında oluşturulan yeni

³ Sözcük esas olarak Roma'da, *patricilerin* himayesi altındaki *pleplerde* olduğu gibi, bir kişinin himaye ve korunma elde etmek için diğer bir kişinin önünde eğilmesini niteliyor. Bu ilişki biçiminde *patrici patronus* yani *patron*dur. Kısaca, *cliente* 'bağımlı ve hamisi arasındaki ilişki' veya 'yandaşlar birliği' anlamlarına geliyor (Bağcı, 2013: 1).

yaşam alanlarına gitmeye zorlamakta ve çekici kentsel mekanları zengin grupların ve sermayenin kullanımına açmaya hizmet etmektedir (Ergun ve Gül, 2010: 370-372).

Sosyal Belediyeciliğin Sorunları

İhtiyaç sahibi ve desteklenmesi gereken yoksul ve yoksun kesimlere yönelik yürütülen sosyal belediyecilik uygulamalarında pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Sosyal belediyeciliğin sorunu olarak ortaya çıkan sorunların bir kısmı temelde belediyelerin genel sorunlarıdır. Ülkemiz göz ardı edilmeyecek bir belediyecilik tecrübesine rağmen halen belediyeciliğin bazı sorunlarını çözememiştir. 2005 yılında yapılan yerel yönetimler reformu ile belediyelerin sorunlarının çözümünde belediye ve büyükşehir belediye yasaları ile geçmişe göre önemli mesafeler alınmıştır. Yine 6 Aralık 2012'de yürürlüğe giren 6360 sayılı Yasa, belediyelerin sorunlarının çözümüne yönelik atılmış çok önemli bir adımdır.

Yapılan bu reform ve iyileştirmelere karşın belediyelerimizin çözüm bekleyen sorunları bulunmaktadır. Bunlar; ölçek sorunu, kaynak sorunu, personel sorunu, özerklik sorunu, merkezi yönetimle belediyeler arasında görev bölüşümü sorunu, idari vesayet sorunu, katılım sorunu ve karar verme sorunudur (Yaylı, 2008: 192-194).

Sosyal belediyeciliğin sorunları belediyelerin genel sorunları ile bağlantılı olmakla birlikte, içeriği gereği ilave bazı sorunları da bünyesinde barındırmaktadır. Sosyal belediyecilikte karşılaşılan sorunlar şunlardır:

Yöneticilerin Olumsuz / Tutarsız Tutumu

Yerel kamu yöneticilerinin sosyal belediyecilik olgusuna negatif yaklaşımları, sosyal belediyeciliğin içeriği konusundaki belirsiz tavırları ve sosyal politikalar konusundaki bilinç eksikliği sosyal belediyecilik uygulamalarını zorlaştırmaktadır.

Sosyal belediyecilik kapsamında yapılan pek çok uygulama belediyelerin yapacağı zorunlu hizmetler arasında bulunmaması nedeniyle bunlarına yapılıp-yapılmadığı ve ne ölçüde yapıldığını kontrol eden bir denetim mekanizması da bulunmamaktadır. Sosyal belediyecilik uygulamaları genel kabul görmüş standartlar yerine iyi uygulama örneklerinin daha çok aynı partili belediyelerce paylaşılması biçiminde yayılmakta ve yaygınlaşmaktadır. Sosyal belediyecilik uygulamalarının sınanması büyük ölçüde belde halkının memnuniyet anketleri yoluyla yapılmaktadır.

Sosyal belediyecilikte belediye yönetimlerinin değişen yöneticilerinin tavrı da sosyal belediyeciliğin devamı ve geleceği açısından büyük önem arz etmektedir. Belediye yöneticilerinin sosyal belediyecilik uygulamalarına subjektif bakışları söz konusudur. Aynı siyasi partiye mensup kadrolarındaki yönetici değişiklikleri bile sosyal belediyecilik uygulamalarının devamında ve geleceğinde belirleyici olmaktadır (Çöpoğlu, 2011: 71).

Veri Yetersizliği

Sosyal belediyecilik uygulamalarına esas teşkil edecek verilerin yetersizliği, hem sosyal politikaları belirlemede hem de uygulanan sosyal politikaları değerlendirmede karşımıza çıkmaktadır.

Şu bir gerçektir ki ülkemizde sosyal yardım ve sosyal politika uygulamalarına temel teşkil edecek veriler yetersizdir (Aydın ve Gündüz, 2011: 7). Sosyal yardım ve sosyal hizmet alanlarında, yardım ve hizmet talep edenlerin başvurularının değerlendirmesinde zaman kaybının önlenmesi ve gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespit edilmesi için kentteki nüfusun cinsiyet, yaş, eğitim, kültür, sağlık, istihdam, gelir, muhtaçlık vs. durumlarını ortaya çıkaran sosyal doku çalışmalarına ihtiyaç vardır. Bu çalışmalar gerek merkezi yönetim gerekse yerel yönetimlerce tek elden yürütülmektedir. Elde edilen verileri bazı yerel yönetimler kendi aralarında paylaşırsa bile, merkezi yönetimin yerel yönetimlerle bilgi paylaşması söz konusu olmamaktadır. Bu da hizmet alacakların tespitinde zaman kaybına yol açmakta, hizmete hızlı erişimin önünde engel oluşturmaktadır.

Sosyal belediyecilik uygulamalarında veri yetersizliği ve/veya yokluğu sosyal yardım ve sosyal hizmet alanları ile sınırlı değildir. Hemen hemen tüm sosyal belediyecilik uygulamalarında, sosyal belediyecilik uygulamaları öncesinde bilimsel yeterli bir veri olmadan işe başlanılmakta ve uygulamalar ise nadiren değerlendirilmekte ve süreç bu şekilde devam edip gitmektedir. Yapılan işlerin sosyal içerikli olması sebebiyle fayda-maliyet analizi de yapılmamaktadır. Kısaca sosyal belediyecilik faaliyetleri ölçül(e)mektedir.

Yapılan her hizmetten sonra geriye dönüp bilimsel bir değerlendirme yapılmadan diğer hizmete geçilmesi, üretilen hizmetlerdeki eksiklikleri ve sorunları görmeyi engellemekte ve daha iyiye ve daha güzele giden yolu kapatmaktadır (Çöpoğlu, 2011: 71).

Planlama ve Projeksiyon Eksikliği

Belediyelerin uyguladığı pek çok sosyal belediyeçilik uygulamasına rasyonel ve ciddi bir planlama yapılmadan başlanılmaktadır. Hizmetlerin yerine getirilmesi için başkanların seçim beyannamesinde ilan etmesi yeterli görülmektedir. Hatta beyannamede ilan edilen bazı hizmetlerin uygulamada maliyeti çok yüksek ve toplumsal faydaya katkısı çok düşük olsa bile bundan vazgeçilmesi mümkün olmamaktadır. Yine planlama ve projeksiyon eksikliği sosyal projelerin uzun vadeli ve sürdürülebilir olmasını engellemektedir (Çöpoğlu, 2011: 71).

Koordinasyonsuzluk ve Çok Başlılık

Koordinasyon eksikliği ve çok başlılık merkezi yönetim ile belediyeler arasında olabildiği gibi, belediyelerin kendi aralarında da olmaktadır. Sosyal politika uygulamalarındaki veri yetersizliği ve sınırlı da olsa elde edilmiş verilerin paylaşılmaması zaman zaman istismarlara yol açabilmektedir. Örneğin özellikle büyükşehirlerde iki farklı belediyeden yardım alan kişilerin varlığı söz konusu olmaktadır. Koordinasyonsuzluk nedeniyle hakkın kötü kullanımı, sınırlı bütçe ile yürütülen bu hizmetlerden yararlanmak isteyen diğer kişilerin mağduriyetine neden olmaktadır.

Sosyal belediyeçilik kapsamında yapılan bazı görevler merkezi yönetimin de görevleri arasında bulunmaktadır. Merkezi ve yerel sosyal politikaların sınırları net olarak çizilmemiştir (Seyyar, 2008: 38). Yaşanan çok başlılık ve koordinasyonsuzluk, bazı hizmetler için belli yerlerde dublikasyonlara yol açıp kaynak israfına neden olurken, bazı yerlere de hiç ulaştırılmamaktadır.

Kaynak Yetersizliği

Belediyelerin kendilerine verilen görevler ile orantılı kaynaklara sahip olmaması belediyelerin en önemli sorunudur. Belediyelere sosyal belediyeçilik alanında verilen görevlerinde aynı şekilde kaynak sorunu vardır.

Sosyal belediyeçiliğin pek çok alanına, belediyelerde yeterli gelir kaynağı bulunmadığından ya hiç girilmemekte ya da başlanılan projeler devam ettirilememektedir (Çöpoğlu, 2011: 70).

Kendi cari harcamalarını bile karşılamakta zorlanan küçük belediyeler ile özellikle borçlu ve merkezi yönetimden aktarılan kaynaklara bağımlı olan belediyeler için, sosyal belediyeçilik uygulamaları açısından ciddi kaynak yetersizliği söz konusudur (Uçaktürk vd., 2011: 9, 13, 14). Esasında sosyal belediyeçiliği büyük ölçüde büyükşehir belediyeleri yerine getirebilmektedir

(Ersöz, 2011: 85). Anadolu'daki bazı küçük belediyeler bir taraftan sınırlı ve sembolik de olsa sosyal belediyeçilik örnekleri sunarken, diğer taraftan temel bazı ihtiyaçlarını merkezi yönetimden ve büyükşehir belediyelerinden sağladıkları kaynaklarla gidermek için gayret sarf etmektedirler.

Belediyeler imar, altyapı ve üst yapı ile ilgili temel görevlerini tamamladıkça daha çok sosyal belediyeçilik uygulamalarına yönelmektedir. En temel belediyeçilik hizmeti olan temiz su, atık su, katı atık, imar, yol, park vs. hizmetlerini yapamamış belediyelerin sosyal belediyeçilik alanında yaptıkları, yılda birkaç kez yapabildikleri festival, konser vs. öte geçmemektedir.

Belediyelerin sosyal faaliyetleri için kullandıkları kaynaklar sosyal bütçe (Kaya, 2012: 164) içinde değerlendirilmektedir. Son yıllarda belediyelerin sosyal harcamalarında ciddi artışlar söz konusudur. Türkiye İstatistik Kurumu (2004) verilerine göre, belediye bütçelerinde sosyal harcamaların oranı 1998'de binde 4 iken 2004'te bu oran binde 18'e çıkmıştır.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)'in Mart 2011'de yayımladığı, Kocaeli, Bursa, Diyarbakır, Denizli ve Kadıköy Belediyelerini kapsayan "Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme Raporu"nda aşağıdaki tespitler yer almıştır. Buna göre; 2007-2009 dönemine ilişkin sosyal harcamaların bütçe içindeki paylarının dağılımına bakıldığında, 2007 yılında bütçesinden sosyal harcamalara en fazla payı ayıran belediyenin Kadıköy Belediyesi (%8,4) olduğu görülmektedir. Kadıköy Belediyesi'ni %4,6 ile Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, %2,9 ile Kocaeli ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri, %1,5 ile Denizli Belediyesi izlemektedir. 2008 yılında ise Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi %6,5 oranı ile ilk sırada yer alırken, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi %4,2, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Kadıköy Belediyesi %3,7, Denizli Belediyesi ise %2,7 oranına sahiptir. 2009 yılında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi %15,7 ile yine ilk sıradadır. Kadıköy Belediyesi %9,7, Bursa Büyükşehir Belediyesi %4,7, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi %2,6 ve Denizli Belediyesi ise %2,5 oranında bütçesinden sosyal harcamalara pay ayırmıştır (TESEV, 2011: 43).

Aynı raporda, belediye sınırları dikkate alınarak, toplam bütçelerin nüfusa oranı ile kişi başına düşen belediye harcaması da değerlendirilmiştir. Beş belediye arasında sadece Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, il sınırlarındaki tüm nüfustan sorumludur. Ancak en fazla nüfusa hitap eden belediye Bursa Büyükşehir Belediyesi'dir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi kişi başına düşen belediye harcamalarında ilk sırada yer alırken, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ise son sıradadır (TESEV, 2011: 44).

Katılım ve paylaşım yetersizliği

Sosyal belediyecilikle ilgili politika belirlenmesinde, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde kent sakinlerinin yönetime katılımı yetersizdir. Kent sakinlerinin çeşitli platformlarda belediye başkanına ve meclis üyelerine doğrudan ulaşma ve iletişim kurma imkanları her zaman mevcutken, kent halkının yönetime katılımı ve denetimi sınırlı kalmaktadır. Bunun demokratik kültür ve deneyim ile çok sıkı ilişkisi vardır. Ayrıca, belediye yönetimlerine, halkın katılımını zorunlu kılan pek fazla mekanizma da mevcut değildir. 5393 sayılı yasa ile idari sistemimize giren kent konseyleri bu boşluğu dolduracak bir mekanizma olarak tasarlanmıştır. Bazı kentlerde iyi uygulama örnekleri mevcut olmakla birlikte henüz kendisinden beklenen yönetime katılım ve denetim misyonunu yerine getirebilmiş değildir.

Uzman Personel Yetersizliği

Sosyal belediyeciliğin en önemli sorunlarından biri de nitelikli personel eksikliğidir. Belediyelerde, sosyal belediyeciliğin planlamasında, uygulamasında ve değerlendirilmesinde istihdam edilebilecek personel bulmak oldukça zordur. Büyükşehirlerde ve bir ölçüde il belediyeleri hariç, belediyelerde zorunlu bazı ünvanlı işler dışında istihdam edilen personel, yaptıkları işin niteliklerine uygun eğitimden geçmemiştir. Nitelikli personel büyükşehirleri tercih etmektedir.

Böylece belediyeciliğin bütün alanlarında ihtiyaç duyulan nitelikli teknik ve uzman personele, sosyal belediyecilik hizmetlerinde daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle sosyal yardım ve sosyal hizmetler alanında, sosyal doku araştırmalarında, ihtiyaç sahiplerinin tespitinde sosyal araştırmacılara ve sosyal hizmet uzmanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Nitelikli uzman personel tarafından yapılmayan pek çok faaliyetin hedeflerine ulaşmadığı ve kaynak israfına yol açtığı görülmektedir.

Standart Yokluğu /Belirsizliği

Belediye hizmetlerinin imar, altyapı ve üstyapı ile ilgili olanlarında belli standartlar ve kurallar bulunmakla birlikte sosyal belediyecilik ile uygulamalarda böyle bir standart bulunmamaktadır. Sosyal belediyecilik belediyecilikte, zorunlu hizmetlerden sonra yapılacak uygulamalar olarak görülmektedir. Belediyelerin kaynakları da yine aynı öncelikle sosyal belediyecilik hizmetlerine tahsis edilmektedir.

Türkiye'nin belediyecilik geleneğinde standartları olan sosyal belediyecilik uygulamaları gelişmemiştir. 1990'lı yıllardan sonra başlayan Ramazan programları, festivaller, meslek edindirme kursları, öğrenci bursları gibi

sosyal belediyecilik uygulamaları tüm belediyelerce aynı ölçüde paylaşılmış değildir. Aynı ad altında yürütülen sosyal belediyecilik uygulamalarının süresi ve içeriği farklılıklar göstermiştir. Sosyal belediyecilik uygulamalarını bazı belediyeler varlıklı-yoksul tüm toplum kesimlerine yönelik uygularken diğerleri esas olarak ihtiyaç sahiplerini hedef kitle olarak seçmektedir. Sosyal belediyecilik uygulamalarındaki standart belirsizliğinin temelinde yeterli kaynak olmayışının yanında temel belediyecilik hizmetlerinin tamamlanmaması bulunmaktadır. Bütün bunların yanında belediye başkanının tercihleri sunulan hizmetlerin çerçevesini oluşturmaktadır. Belediye yönetimleri standartları ya kıyaslama yoluyla yada kendilerince belirleme yoluna gitmektedir.

Sosyal Belediyeciliğin İstismarı

Sosyal belediyecilik uygulamalarında görülen bir diğer sorun da, yerel aktörlerin sosyal politikaları amaç dışı kullanmalarıdır. Sosyal yardımlarda ayrımcılık, istismar ve reklam sosyal belediyecilik uygulamalarında görülen bazı kötü uygulama örnekleridir. Genel uygulamaların içinde yüzdesi çok sınırlı da olsa sosyal yardımlarda ve sosyal hizmetlerde, ayrımcılığa ve partizanlığa şahit olunmaktadır (Seyyar, 2008: 39).

Belediye başkanları kendilerini sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarında mensubu oldukları parti teşkilatlarının baskısı altında hissetmektedir. Sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarından yararlanacakları tespit etme noktasında parti teşkilatlarının müdahalesi ayrımcılığa ve istismara yol açmaktadır. Sosyal belediyecilik uygulamalarında, yapılan faaliyetlerin tanıtımı ve duyurusundan öte abartılı reklamlarına, hatta yapılan sosyal belediyecilik uygulamalarından çok belediye başkanlarının abartılı reklamlarına tanık olunmaktadır. Yapılan işlemlerle orantısız tanıtım ve reklam bütçeleri sosyal belediyecilik uygulamalarını amacından uzaklaştırmakta ve eleştirilmektedir.

Kurumsallaşma ve Sürdürülebilirlik

Belediyelerin uyguladığı sosyal belediyecilik uygulamalarının karşılaştığı diğer bir sorun, bu faaliyetlerin ömrünün kısa olması ve kurumsallaşamamasıdır. Sosyal belediyecilik faaliyetleri tek kullanımlık ve geçici heves tatmin eden uğraşlar olarak kalmaktadır. Belediyenin kaynaklarının sosyal belediyecilik uygulamalarını finanse etmedeki sıkıntıları bilinmektedir. Ancak sosyal belediyeciliğin kurumsallaşamaması ve sürdürülebilir olamamasının esas olarak belediye yönetimlerinin konuya bakışı ile alakalıdır. Kendi döneminde başlanılan veya geçmişten süregelen sosyal belediyecilik uygulamalarına belediye yönetimlerinin zaman içinde

olumsuz yaklaşımları ve yeterli ilgiyi göstermemeleri bu çalışmalarını sahipsiz bırakmaktadır. Bu çalışmaların içinde belediye yönetimleri dışında, proje ortağı da bulunmuyorsa uygulama tamamen sona erebilmektedir.

Sosyal projeler belediye başkanlarının görev yaptığı dönem ile sınırlı olmaktadır. Bu yüzden sosyal belediyecilik uygulamaları kısa vadeli ve tek sunumlu hizmetler olarak ortada kalmaktadır. Yeni seçilen belediye başkanlarının “eski ise yanlıştır ve kötüdür” anlayışı, kendinden önceki dönemde iyi/örnek sosyal belediyecilik uygulamalarının bir kenara atılmasına yetmektedir.

Belediyelerin ürettiği sosyal belediyecilik uygulamalarının sürdürülebilir ve uzun ömürlü olabilmesi için bu hizmetlerin planlamasından, üretimine ve değerlendirilmesine kadar her aşamasında sivil toplum örgütlerinin yer almasının faydası inkar edilemez.

Güçlü sivil toplum örgütleri (STK) ile işbirliği, yerel yönetimlerdeki iktidar değişimlerinin hatta aynı partili kadrolardaki değişimlerin sosyal belediyecilik uygulamalarında oluşturacağı geçici sahiplenmemelere karşı sigorta işlevi göreceği açıktır. Güçlü STK ortaklığında başlanılan sosyal projelerin emekleme aşamasını belediye-STK işbirliği içinde geçirmesi, ilerleyen dönemlerde belediye yönetimlerince geçici sahiplenilmeme durumunda dahi kurumsal ve sürdürülebilir konuma gelecektir.

Sosyal Belediyeciliği Algılama Sorunu

Sosyal belediyecilik aşırı bir anlam ve uygulama daraltmasıyla, ihtiyaç sahiplerine maddi yardım yapma olarak algılanmaktadır. İlave olarak bunun zaten böyle olması gerektiği gibi bir meşrulaştırma yanılması söz konusudur.

Yine belediyecilik, fiziki, sosyal ve kültürel boyutlarıyla bütüncül bir olgu olarak algılanmamaktadır. Algı ile ilgili diğer bir sorun da, sosyal belediyeciliğin, belediyecilik anlamında ulaşılması gereken en ileri aşama olarak kabul edilmesi sorunudur (Uçaktürk vd., 2011: 4).

Belediye yöneticilerinin sosyal belediyeciliğe nasıl baştan negatif yaklaşımları, toptan karşı çıkmaları doğru bir tutum değilse, sosyal belediyeciliğe farklı anlamlar atfetmeleri de yanlıştır. Sosyal belediyeciliğe gereğinden fazla anlam yüklemek veya misyonunu daraltmak da doğru değildir. Sosyal belediyecilik belediyecilikte ulaşılması gereken bir seviye değil sosyal devlet uygulamalarının yerel örnekleridir.

Sonuç

Sosyal devletin yereldeki uygulama örnekleri olan sosyal belediyecilik, tüm eleştirilere rağmen, hem toplumun yoksun ve yoksul kesimleri için vazgeçilmez işlevler görmeye, hem de tüm toplum kesimleri için sosyal ve kültürel hizmetler üretmeye devam etmektedir. Belediyelerin yaptığı sosyal belediyecilik uygulamalarına, toptan karşı çıkanlar olmakla birlikte, toplumun büyük çoğunluğu bu hizmetlerin devamından yanadır. Dünyada eşzamanlı biçimde ilerleyen küreselleşme ve yerelleşme sosyal devlet uygulamalarının daha fazla yerel yönetimlerce yürütülmesini de gerekli kılmaktadır. İhtiyaçların hızlı ve gerçekçi bir biçimde belirlenmesi ve hizmetlerin yine doğrudan ve hızlı bir biçimde yerine getirilmesi, ancak yerel yönetimlerin üstesinden gelebileceği bir misyondur.

Türkiye’de 2005 yılında yapılan yerel yönetimler reformu ve 2012 yılındaki ek çalışmalara rağmen belediyelerin pek çok sorunu vardır. Bunların başında belediyelerin görevleri ile orantılı kaynaklara sahip olmaması gelmektedir. Yasalarda belediyeye verilen zorunlu/isteğe bağlı görevlerin belediyelerin mevcut kaynakları ile yürütülmesi mümkün değildir. Belediyelere kendilerine verilen görevler ile ilgili yeterli kaynak sağlanmalıdır.

Belediyeler teknik veya sosyal pek çok faaliyetini uzman personel olmadan yürütmek durumunda kalmaktadır. Nitelikli personel eksikliği, yürütülen işlerde etkinliği ve verimliliği düşürüp ciddi kaynak israfına yol açmaktadır. Belediyecilik ile ilgili ön lisans ve lisans düzeyinde eğitim programları açılmalı ve sayısı artırılmalıdır. Nitelikli personelin belediyelerde çalışmasını teşvik edici ilave sosyal ve maddi tedbirler alınmalıdır.

Merkezi yönetimle belediyelerin sosyal devlet bağlamındaki hizmetlerini yürütürken yaşanan koordinasyonsuzluk ve çok başlılık, bazen hizmetten yararlananlarca istismara dönüştürülürken, bazen de hizmetten yararlanması gerekenler atlanabilmektedir. Hem mevzuatta hem de uygulamada yerel yönetim ile merkezi yönetimin görev, yetki ve sorumlulukları hiçbir tereddüde meydan vermeyecek biçimde net olarak belirlenmelidir.

Belediye yöneticilerinin sosyal belediyeciliğe bakışı ve sosyal belediyecilik algısından kaynaklı sorunlar giderilmelidir. Sosyal belediyecilik faaliyetleri, belediyelerin altyapı/üstyapı hizmetlerinden sonra el atılacak ve isteğe bağlı yapılacak işler gibi algılanması anlayışı terk edilmelidir. Bu algının yerleşmesinde, belediye mevzuatında pek çok sosyal belediyecilik hizmetinin isteğe bağlı görevler olarak düzenlenmesi yanında, en temel belediyecilik hizmetlerinden sayılan yol, su, imar vs. için dahi yeterli kaynağa sahip olunamaması yatmaktadır.

Sosyal belediyecilik hizmetleri bilimsel biçimde elde edilmiş verilerle, orta ve uzun vadeli projeksiyonlarla ve bir plan dahilinde yapılmalıdır. Bu konuda üniversitelerden ve sivil toplum kuruluşlarından destek alınmalıdır. Belediyelerce daha önce yürütülmüş veya halen devam eden iyi uygulama örnekleri takip edilmelidir.

Sosyal belediyecilik, hiçbir standardı olmayan belediye yöneticilerinin salt kendi arzu ve isteklerine göre şekillendirip icra edeceği bir faaliyet alanı olmaktan çıkarılmalıdır. Belediye yönetimlerinin kullanımına bırakılan kamu kaynağının standartları olmayan ve denetlenmeyen sosyal belediyecilik hizmetlerine harcanmasının önüne geçilmelidir. Sosyal belediyeciliğin belediye yönetimlerince kötüye kullanımını engelleyici tedbirler alınmalıdır.

Günümüzün yönetim anlayışının teması yönetiştir. Yönetişim hizmetlerin planlanmasından sunumuna kadar tüm toplum kesimlerinin yönetime aktif katılımını öngörmektedir. Yönetişimin sağladığı birlikte planlama, üretme ve sunma sosyal belediyeciliğin tüm toplum kesimlerince sahiplenmesini sağlayacaktır.

Sosyal belediyecilik uygulamaları, ilgili kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum örgütleri ortaklığında yürütülmelidir. Seçim dönemlerinde belediye yöneticilerinin değişimleri çok başarılı sosyal belediyecilik hizmetlerinin bile “eski olan yanlıştır/kötüdür” anlayışı ile terk edilmesine yetmektedir. Bu işbirliği, yeni seçilen yöneticilerin, yürütülen eski sosyal projelere olumsuz tutumlarına karşı sigorta işlevi görecektir. Yine yerel yönetimlere göre kalıcı ve güçlü kurumsal hafızaya sahip kurumlarla yapılacak işbirliği, sosyal belediyeciliğin sürdürülebilir olmasına ve kurumsallaşmasına katkıda bulunacaktır.

Büyük kaynak israfına yol açan kurumsallaşma eksikliği, hizmetlerin kayıt altına alınmasını, değerlendirilmesini ve ölçülmesini de imkansız kılmaktadır. Sosyal belediyecilik pratikleri ile ilgili merkezi akademik veya bağımsız bir kurumun rehberliğine ihtiyaç vardır.

Gerek yerel yönetimlerin kendi aralarında gerekse merkezi yönetimle yerel yönetimlerin başta veri paylaşımı olmak üzere sosyal politika uygulamalarında koordinasyonu sağlayıcı ve çok başlılığı giderici tedbirler alınmalıdır.

Belediyelerin ürettiği, denenmiş iyi uygulamaların örnek uygulama olarak diğer belediyelerce paylaşılması halinde finans, emek ve zaman kaynağından tasarruf sağlanabilir. Diğer yandan bu faaliyetler iyi bir ölçme ve

değerlendirmeye tabi tutulabilir. Buradan çıkan başarılı iyi uygulama örnekleri de belediyelerce paylaşılabilir. Belediye yönetimlerinin rakip partili belediyelerin iyi uygulama örneklerini almadaki çekingenliği de bir ölçüde ortadan kaldırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akgündüz, A. (2005). Osmanlı Devletinde Belediye Teşkilatı ve Belediye Kanunları, Osmanlı Araştırmaları Vakfı İstanbul, 44-46.
- Aydın, H., Gündüz, V. (2011). Çocuk Güvenliğinin Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: “Taş Atan Çocuklar” Sorunu, Erişim: 11.11.2012, <http://www.tid.gov.tr/Makaleler/hakan%20ayd%C4%B1n.pdf>, 7.
- Bağce, E. (2013). “Klientalizm ya da Yanaşmacılık”, Erişim: 03.10.2014, <http://okur-yazar.net/klientalizm-ya-da-yanasmacilik>.
- Çöpoğlu, M. (2011). Sosyal Belediyecilik, Türkiye Belediyeler Birliği İller ve Belediyeler Dergisi, 756: 63.
- Çukurçayır, M.A. (2009). Küreselleşme ve Türkiye’de Yerel Yönetimler, Türkiye Belediyeler Birliği Ankara, 21-22
- Doğan, A.E. (2010). Gökçek’in Ankara’yı Neo-Liberal Rövanşçılıkla Yeniden Kuruşu, <http://www.sehrinuzerindekieller.org/wp-content/uploads/2010/07/aekberdogan.pdf>, Erişim: 18.11.2012.
- Elma, F. (2007). Türkiye’nin Belediyecilik Deneyimi ve Azerbaycan Belediyeciliği, http://journal.qu.edu.az/article_pdf/1009_93.pdf, s: 168-172. Erişim: 11.11.2012,
- Ergun, C., Gül, H. (2010). Barınma Hakkının İhlal Edilme Sürecinde Kentsel Dönüşüm Projeleri, Erişim Tarihi: 05.01.2014, 370-372. <http://www.sosyalhaklar.net/2010/bildiri/ergun.pdf>.
- Ersöz, H.Y. (2011). Sosyal Politikalarda Yerelleşme, Erişim Tarihi: 08.01.2014, <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0022930.pdf>.
- Göymen, K. (2004). Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler, <http://research.sabanciuniv.edu/1427/1/KorelGoymen.pdf>, Erişim: 07.01.2014.
- Hablemitoğlu, Ş. (2009). Medyatik Hayırseverlik ve Muhafazakar Populizm Kışkacında “Sosyal Haklar”, Erişim Tarihi: 08.01.2014, 106-107. <http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/hablemitoglu.pdf>.

- <http://siteresources.worldbank.org/TURKEYINTURKISHEXTN/Resources/455687-1328710754698/YoneticiOzeti.pdf>, Erişim: 05.01.2014.
- http://www.tesev.org.tr/Upload/Publication/c72996ad-40fb-4c94-8c1d-4e8efb9bdd70/Yerel%20Y%C3%B6netimlerde%20Sosyal%20B%C3%BCt%C3%A7eyi%20C4%B0zleme%20Raporu_01.04.2011.pdf.
- Kaya, N. (2012). Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçe: Erzurum Büyükşehir Belediyesi Sosyal Bütçesinin Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(2): 157.
- Kaya, E., Şentürk, H. (2007). Muhafazakâr Demokraside Yerel Yönetim Vizyonu, <http://erolkaya.com/wp-content/uploads/kitaplar/muhafazakar-demokraside-yerel-yonetim-vizyonu.pdf>, Erişim: 08.01.2014.
- Kesgin, B. (2012). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26: 178.
- Negiz, N. (2011). Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(2): 325.
- Ökmen, M. (2008). Bir İnsan Hakkı Olarak Yerel Haklar ve Avrupa Kentsel Şartı, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/mayis2008/5.pdf>, Erişim: 07.01.2014.
- Önder, F. (2008) Kentli Hakları ve Yerel Siyaset - II, Erişim: 07.01.2014, 63-68. <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/haziran2008/12.pdf>.
- Seyyar, A. (2008). Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/ocak2008/8.pdf>, Erişim: 08.01.2014.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2004); “Municipalities and Special Provincial Administrations 1980-2003”, Final Accounts, Ankara.
- Uçaktürk, T., Uçaktürk, A., Özkan, M. (2011). Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Bağlamında Sosyal Belediyecilik: Biga Belediyesi Örneği, http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/ahmet.ucakturk/bildiri/ahmet.ucaakturk11.08.2011_04.20.14bildiri.pdf, Erişim: 11.11.2012.
- Yaylı, H. (2008). Türkiye’de Belediyeciliğin Yeniden Yapılandırılması: 2004 Belediye Reform Çalışmalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 192-194.